

Island hindrer foreløpig at datalagringsdirektivet blir innlemmet i EØS-avtalen

av Anna Kristin Ulfarsdottir

Bakgrunn

Datalagringsdirektivet 2006/24/EF¹ ble vedtatt av EU i 2006 og medlemslandene hadde frist til 15.3.2009 med å implementere det i nasjonal lovgivning. Kort fortalt er direktivets formål å bekjempe kriminalitet ved påbud av lagring av trafikkdata for e-post, forskjellige typer telefoni og Internetttilgang i 6-24 måneder. Innhold skal ikke lagres, men det blir likevel store mengder opplysninger som skal lagres. Det skal for eksempel lagres dato, klokkeslett og varighet for alle telefonsamtaler, sms og mms til og fra abonnentene, og samme opplysninger for epost og oppkobling på alle IP-adresser. Mobilnettverket gir opplysninger om abonnentenes lokalisering og dette skal også lagres.

Datalagringsdirektivet ble vedtatt av det norske Stortinget i april 2011 med 89 mot 80 stemmer etter mye politisk debatt. En ny artikkel i den norske ekomloven § 2-7a om plikt til datalagring skulle tre i kraft 1.4.2012, men ble først utsatt til 1.7.2012 og nå til 1.1.2013.

Direktivet er omstridt innen EU. Grunnlovsdomstolene i Tyskland², Romania³, Tsjekkia⁴ og Høyesterett i Bulgaria⁵ og på Kypros⁶ har avgjort at direktivet, slik det var implementert i nasjonal lov, er i strid med landenes grunnlover.

Hvorfor er datalagringsdirektivet omstridt?

Det er mange grunner til at datalagringsdirektivet er omstridt.

- Datalagring krenker privatlivets fred, en rettighet som både den norske grunnloven⁷ og den europeiske menneskerettighetskonvensjonen⁸ ivaretar. Offentlige interesser må veie tungt for å rettferdiggjøre krenkelse av individets privatliv.
- Det har ikke vært påvist at datalagring faktisk hjelper til å løse så mange og alvorlige saker, og at de hadde vært umulig å løse på annet vis.⁹
- Datalagring bryter det prinsippet at borgere skal antas uskyldige til deres skyld er blitt påvist. Alle trafikkdata blir lagret som potensielt bevis i tilfelle noen blir mistenkt for kriminalitet.
- Datalagring er svært kostbart. Det er telekommunikasjonsselskapene som hittil har måttet betale, men kostnaden blir videreført til brukerne av de elektroniske tjenestene. Forbrukerrådet har protestert mot denne fremgangsmåten.¹⁰

- Datalagring kan være hemmende for formidling av nyheter siden flere sikkert vil tenke seg grundig om hvis, og da hvordan, de gir media informasjon når deres anonymitet ikke kan bli helt sikret.
- Datalagring er stort sett uten hensikt, fordi de som ønsker å skjule sine elektroniske spor kan godt gjøre det med å bruke tekniske løsninger som proxy-server, hemmelig privatnett (Virtual Private Network) eller onion routing.¹¹
- Datalagring har vært lite hensiktsmessig til å løse kriminelle saker. Det viser undersøkelser og tall fra Tyskland.¹²

Er datalagringsdirektivet EØS-relevant?

Landene Norge¹³, Island og Liechtenstein har sluttet seg til EØS-avtalen (Det europeiske økonomiske samarbeidsområde). Det betyr at landene deltar sammen med EU-landene i det indre fellesmarkedet med fri utveksling av varer, tjenester, arbeidskraft og kapital. Justisområdet er ikke omfattet av EØS-avtalen. Selv om hensikten med datalagringsdirektivet er å bekjempe kriminalitet, vedtok EU direktivet med henvisning til artikkel 95 i EF-traktaten¹⁴ d.v.s. at harmonisering av reglene er nødvendige for at kommunikasjonsselskaper i alle medlemsland skal kunne konkurrere på likt grunnlag i fellesmarkedet. Irland, med støtte fra Slovakia, saksøkte kommisjonen for EU-domstolen (ECJ)¹⁵ som i

2009 avgjorde at direktivet er basert på riktig grunnlag med henvisning til artikkel 95. Avgjørelsen er en indikasjon om at direktivet er EØS-relevant, men den er ikke avgjørende.¹⁶

Lagring av trafikkdata i islandsk nasjonalrett

Det finnes en bestemmelse i Islands nasjonale rett om lagring av trafikkdata i 6 måneder i artikkel 42, 3. paragraf i kommunikasjonsloven nr. 81/2003. Politiet kan med domsavgjørelse få innsyn i trafikkdata om nødvendig i forbindelse med etterforskning av en straffesak. Bestemmelsen ble vedtatt i 2005 dvs. før EUs datalagringsdirektiv trådte i kraft. Island har derfor strengt tatt ikke implementert datalagringsdirektivet i sin nasjonalrett. Forskjeller er for eksempel at istedenfor dato, klokkeslett og varighet av kommunikasjonen så lagres det kun datoer på Island. Istedenfor at datalagringsdirektivet krever at datamengde skal lagres både til og fra en bruker av elektronisk tjeneste, så er på Island kun lagret datamengden til brukere.

Islands holdning til datalagringsdirektivet

Ny EU-lovgivning som er relevant for EØS skal tas inn i EØS-avtalen. EØS-komiteén treffer beslutninger om å innlemme nye EU-rettsakter, og beslutningene treffes ved enstemmighet.¹⁷

Stortinget vedtok i april 2011 å innføre datalagringsdirektivet i norsk lovgivning, samt at Norge skulle gå inn for å innlemme direktivet i EØS-avtalen. Island ba om utsettelse av saksbehandlingen i EØS-komiteén i november 2011 fordi Althingis utenriksnemnd ville få tid til å vurdere saken. Nemnda hadde møter med representanter fra utenriksdepartementet, innenriksdepartementet, Personuvernd (tilsvarer Datatilsynet i Norge) og IMMI (International Modern Media Institute). Med et brev og notat datert 20.02.2012 til det islandske

utenriksdepartementet anbefaler Althingis utenriksnemnd den islandske regjeringen å utsette beslutningen om å innlemme datalagringsdirektivet i EØS-avtalen på ubestemt tid.¹⁸

Grunnen til at utenriksnemnda anbefaler utsettelse av saken er for det første fordi den mener det er omstridt om datalagringsdirektivet er EØS-relevant, og det allerede finnes en bestemmelse i islandsk nasjonal lov angående lagring av trafikkdata. For det andre så skal EU gjennomgå og revurdere direktivet. For det tredje har nasjonale domstoler i flere EU-land ansett at direktivet slik det er implementert i nasjonal lov, strider mot nasjonens grunnlov. Island mener det ikke er riktig tidspunkt å innlemme et direktiv som er så omstridt innen EU, og ønsker å vente og se om datalagringsdirektivet vil bli endret.

Bergþór Magnússon fra utenriksdepartementet på Island bekrefter at den islandske regjeringen ikke ønsker å behandle saken i EØS-komiteén før EU har gjort ferdig sin gjennomgang av direktivet, selv om EU legger stort press på at direktivet blir innlemmet i EØS-avtalen uten videre utsettelser. Dette betyr at Island hindrer foreløpig at datalagringsdirektivet blir innlemmet i EØS-avtalen.

Anna Kristin Ulfarsdottir
er fra 1. oktober 2012
juridisk rådgiver hos
Statens landbruksforvaltning.
Hun er LLM i IKT-rett
fra Universitetet i Oslo.

Noter:

- 1 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:105:0054:0063:EN:PDF>
- 2 <https://www.bundesverfassungsgericht.de/pressemitteilungen/bvg10-011>
- 3 <http://www.legi-internet.ro/english/jurisprudenta-it-romania/decizii-it/romanian-constitutional-court-decision-regarding-data-retention.html>
- 4 http://www.edri.org/files/DataRetention_Judgment_Constitutional-Court_CzechRepublic.pdf
- 5 http://www.aip-bg.org/documents/data_retention_campaign_11122008eng.htm
- 6 [http://www.supremecourt.gov.cy/Judicial/SC.nsf/All/5B67A764B86AA78EC225782F004F6D28/\\$file/65-09.pdf](http://www.supremecourt.gov.cy/Judicial/SC.nsf/All/5B67A764B86AA78EC225782F004F6D28/$file/65-09.pdf)
- 7 <http://www.edri.org/edrigram/number9.3/data-retention-un-lawful-cyprus>
- 8 Grunnloven 1814-05-17 §110c
- 9 http://www.edri.org/files/shadow_drd_report_110417.pdf
- 10 http://forbrukerportalen.no/filearchive/boring_dld_kostnad.pdf
- 11 International Modern Media Institute
- 12 http://www.vorratsdatenspeicherung.de/images/akvorrat_evaluation_backgroundunder_2011-04-17.pdf
- 13 Lov 1992-11-27 nr. 109
- 14 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12002E095:EN:HTML>
- 15 <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-301/06>
- 16 <http://curia.europa.eu/en/actu/communiqués/cp09/aff/cp0900011en.pdf>
- 17 http://www.regjeringen.no/pages/2281081/Betenkning_datalagring_Arnesen_og_Sejersted_2009-januar.pdf
- 18 <http://www.regjeringen.no/nb/sub/europaortalen/eos/eos-komiteen.html?id=685091>
- 18 Notat fra Althingis utenriksnemnd til utenriksdepartementet på Island datert 20.02.2012